

حقوق زنان در قانون و اجتماع

مؤلف

سید پیام حسینی احمدوندی

دارنده تندیس پژوهشگر برتر از موسسه قانون یار در سال ۱۴۰۱

ویراستار

حامد سلیمانی

انتشارات قانون یار

۱۴۰۱

سرشناسه	:	حسینی احمدوندی، سیدپام، ۱۳۶۳-
عنوان قراردادی	:	ایران: قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	:	حقوق زنان در قانون و اجتماع/مؤلف سیدپام حسینی احمدوندی؛ ویراستار حامد سلیمانی.
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات قانون یار، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۶ ص: جدول.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۶۱۲-۴
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
پادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	زنان -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران Women -- Legal status, laws, etc. -- Iran زنان در اسلام Women in Islam حقوق زن Women's rights
شناسه افزوده	:	سلیمانی، حامد، ۱۳۶۸ - ویراستار
رده بندی کنگره	:	KMH51V/5
رده بندی دیویی	:	۳۲۶/۵۵۰۱۳۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۹۱۲۳۵۲۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیا

انتشارات قانون یار

حقوق زنان در قانون و اجتماع

مؤلف: سید پام حسینی احمدوندی

ویراستار: حامد سلیمانی

ناشر: قانون یار

ناشر همکار: فرزندگان دانشگاه

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۶۱۲-۴

(تمامی حقوق مادی این کتاب محفوظ بوده و متعلق به انتشارات قانون یار می باشد)

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، مرکز پخش قانون یار ۵۲۶ و ۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار.....
----	---------------

فصل اول

۱۳	کلیات و بررسی مفاهیم اولیه.....
۱۳	بخش اول: بررسی جایگاه زن در صدر اسلام.....
۱۷	بخش دوم: نگاهی به مقام و حقوق زن در اسلام.....
۲۰	بخش سوم: شان، جایگاه و مقام والای زن به عنوان انسان.....
۲۲	بند اول: جایگاه زن به عنوان مادر.....
۲۵	بند دوم: زن به عنوان محور خانواده.....
۲۶	بخش چهارم: نگاهی اجمالی به برخی حقوق اختصاصی زن در دین اسلام.....
۲۶	بند اول: حق مهر.....
۲۸	بند دوم: حق گرفتن نفقه.....
۳۰	بند سوم: حق ارث بری.....
۳۲	بند چهارم: رعایت عدالت.....

فصل دوم

۳۶	بررسی و تحلیل مقتضیات زمان و مکان و جایگاه زن در ادوار و زمان های مختلف تاریخ.....
۳۶	بخش اول: نگاهی به اسلام و تجدد زندگی.....
۳۸	بند اول: انطباق دین اسلام بر همه زمانها.....
۴۱	بخش دوم: ضرورت سازگاری احکام فقهی با مقتضیات زمان.....
۴۲	بخش سوم: قانون یا تشریع احکام و روش پیامبر اکرم (ص) در آن.....
۴۶	بخش چهارم: تفسیر جدید از اجتهاد در تغییر حقوق زن.....

فصل سوم

- حقوق زن در گذر تحولات حقوقی..... ۵۲
- بخش اول: جایگاه زن در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران..... ۵۲
- بخش دوم: حقوق زن در قانون مدنی..... ۵۵
- بخش سوم: نسبی بودن تفسیر عدالت در حقوق زن..... ۶۱
- بخش چهارم: نگاهی به جایگاه حقوقی زن در جامعه و ضرورت توجه به آن..... ۶۲
- بخش پنجم: سیر تحول قوانین حقوقی مربوط به زنان..... ۶۶
- بند اول: سن بلوغ..... ۶۶
- بند دوم: کاهش آمار تعدد زوجات در ایران..... ۷۳
- بند سوم: تبعیض تابعیت..... ۷۴
- بند چهارم: تبعیض در تابعیت زنان در قانون مدنی..... ۷۷
- بند پنجم: تأثیر الحاق ایران به کنوانسیون بر تابعیت زنان در قانون مدنی..... ۷۸
- بخش ششم: نگاهی اجمالی و کلی به حق نفقه زن در قانون..... ۷۹
- بند اول: تعریف نفقه..... ۷۹
- بند دوم: تکلیف نفقه زن پس از انحلال نکاح..... ۸۰
- بند سوم: تحلیل حقوقی ماده ۱۱۰۷ قانون مدنی در نفقه..... ۸۳
- بند چهارم: نگاهی به حکم نفقه زن در مذاهب و ملیتهای دیگر..... ۸۶
- بخش هفتم: بررسی مهریه زن و استحقاق وی در گرفتن مهریه..... ۸۶
- بند اول: مهر و انواع آن در قانون مدنی..... ۸۷
- بخش هشتم: بررسی حق ارث بری زن و شناخت احکام آن..... ۹۰
- بند اول: تفاوتهای احکام ارث زن و شوهر..... ۹۱
- بند دوم: تحول در قانون ارث زن (زوجیه) در نظام حقوقی ایران..... ۹۳
- بخش نهم: نگاهی به روابط غیر مالی زن و شوهر در حقوق خانواده..... ۹۹
- بند اول: ریاست شوهر بر خانواده..... ۹۹
- بند دوم: بازدارندگی زوج در سوء استفاده از سمت ریاست بر خانواده..... ۹۹

بند سوم: قانون مدنی و اشتغال زن.....	۱۰۲
بند چهارم: سوءاستفاده از حق ریاست شوهر در منع اشتغال همسر.....	۱۰۳
بند پنجم: قلمرو ریاست شوهر در خصوص اشتغال زن.....	۱۰۴
بند ششم: نظر فقهای معاصر در خصوص اشتغال زوجه.....	۱۰۷
بخش دهم: نگاهی به حقوق فرزندان (حضانة و نگهداری و تربیت اطفال).....	۱۰۹
بند اول: حق مادر در حضانة درفقه و قانون مدنی.....	۱۱۰
بند دوم: مانع بودن ازدواج مادر در حضانة طفل.....	۱۱۲
بخش یازدهم: جایگاه زن در قوانین جزایی و کیفری.....	۱۱۶
بند اول: شهادت زن.....	۱۱۶
بند دوم: قضاوت زن.....	۱۱۸
منابع و مآخذ.....	۱۲۶

پیشگفتار

مسئله حقوق زن در جامعه از دیرباز جزو مهم‌ترین مسائل جامعه بوده و در چند سال اخیر هم پرداختن به این موضوع شدت گرفته است. به طور مسلم یکی از مهم‌ترین عرصه‌های اجتماعی و سیاسی، موضوع زنان و خانواده است. نقش زن به عنوان یک کنش‌گر در عرصه‌های مختلف خانوادگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی به ویژه در عصر حاضر بسیار مهم و اثرگذار است. به طوری که مرحوم امام خمینی (ره) در این زمینه فرموده‌اند: مری انسان‌ها زن است. ما نهضت خودمان را مریون زن‌ها می‌دانیم. حقوق زنان اصطلاحی است که اشاره به آزادی و حقوق زنان در تمامی سنین دارد و در پی نادیده گرفته شدن مکرر حق زنان در تاریخ این کلمه تاکنون گسترش زیادی یافته است و در جامعه رواج داشته که ممکن است این حقوق توسط قانون یا رسوم سنتی یا اخلاقی در یک جامعه به رسمیت شناخته‌شوند یا نشوند. دلیل گروه‌بندی خاص این حقوق تحت عنوان زنان و جدا کردن آن از حقوق عام‌تری مثل حقوق بشر این است که بنا بر تئوری، این حقوق در بدو زاده شدن برای تمام بشر به رسمیت شناخته می‌شوند اما مدافعان حقوق زنان نشان می‌دهند که به دلایل تاریخی و فرهنگی زنان و دختران بیشتر از مردان از شمول این حقوق خارج می‌شوند. به هرصورت برابری زن با مرد در اصل هویت انسانی، دلیل برابری آنان در سایر زمینه‌های زندگی است از قبیل برابری در کسب علم و دانش، برابری در استقلال عمل و آزادی انتخاب، برابری در امور اقتصادی و برابری در مجازات‌ها نظیر سرقت این نمونه‌ها نشانگر آن است که زن و مرد در حیثیت و حقوق انسانی با یکدیگر برابرند. متأسفانه در این رابطه برخی افراد با عقاید فرسوده و با کج‌فهمی‌ها و برداشت‌های جاهلانه یا مغرضانه از برخی آموزه‌های دینی قصد تصاحب زن و پایمال کردن حقوق آنان به نفع خود دارند و خشونت علیه زن را روا می‌دارند که باید با چنین اعمال و دیدگاه‌هایی مقابله کرد. داشتن یک زندگی بانشاط و امن در خانواده و جامعه برای زنان

مستلزم سه چیز است. اولین چیز احترام به حقوق خانوادگی زنان است. متأسفانه بعد از گذشت بیش از چهل سال از انقلاب اسلامی، همچنان شأن و منزلت زنان اگر نگوئیم اکثراً، دست کم برخی از آن‌ها، در عرصه خانواده که مهم‌ترین صحنه بروز و ظهور جایگاه و موقعیت خطیر زنان است، آن‌چنان که باید، شناخته نشده و مورد احترام قرار نمی‌گیرد و در برخی مواقع هم از سوی دیگر اعضا به ویژه مردان مورد ظلم و تعرض واقع می‌شوند و خیلی از آن‌ها هم به دلایل مختلفی از جمله حفظ آبرو و حجب و حیا به مراجع قانونی مراجعه نمی‌کنند. در صورت مراجعه هم ممکن است با مشکلات دیگری مواجه شوند. همچنین باید توجه داشت احترام به حقوق شهروندی و اجتماعی زنان از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. حقوق اجتماعی و شهروندی شامل مجموعه‌ای از حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی آنان است. در بیانات رهبر انقلاب نیز به وضوح می‌بینیم که زنان در دنیای امروزی با یک معضل بزرگی مواجه هستند و آن کوتاهی، تعرض و ظلم نسبت به حقوق و شخصیت زنان حداقل در بعضی از بخش‌های زندگی است. به عنوان مثال، بسیاری از زنان سرپرست خانوار به دلیل عدم حمایت درست و کافی از سوی دولت، به مشاغل سخت و طاقت‌فرسا یا مشاغلی که تناسبی با اقتضای روحی و روانی آن‌ها ندارد، آن هم با دستمزد ناچیز و غیرعادلانه روی آورده‌اند و این در نظام جمهوری اسلامی ایران قابل قبول نیست. نهایتاً باید اذعان داشت زن و مرد در حیثیت و حقوق انسانی با یکدیگر برابرند. نکته‌ای که لازم است مورد توجه قرار گیرد فرق میان تساوی و تشابه حقوق است. تفاوت‌های فراوان زن و مرد از لحاظ جسمی، روانی و احساسی سبب گردیده است، اسلام که بر پایه فطرت انسانی حقوق خویش را وضع نموده است با عنایت به این تفاوت‌ها، حقوقی برای زن و حقوقی برای مرد قائل شود که سرجمع آن برابری و تساوی میان آنان و نفی تبعیض جنسی است.